

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, Augustus' 7kén, 1840.

6. szám

Tartalom: Vándorlások Kolozsvár' várfalaink körül. (Nagy ajtai Kovács István) 41. l. A' zsidók' száma. (Sámuel Jakob.) 46. l. Literatukai jelentés. (Szerkesztőség.) 47. l. Az erdélyi selyemtenyésztes' ügyében. 48. l. Szerkesztőségi figyelmeztetés. (Szerkesztőség.) 48. l.

Vándorlások Kolozsvár' várfalaink körül.

1840-ben majusban.

Page' úr' javaslata. — Zsigmond király' és Báthori Kristóf fejedelem' címereik 's 1581-beli felirat. — Az arany fonalat fonó leányokról rege. — I. Rákóczi György' és Kolozsvár' címereik 's 1641-beli feliratok. — A' Puskaporos Bástya. — Decebalus. — A' megmagyarázhatatlanoknak vélt jegyek.

“Én Kegyednek egy javaslatot teszek 's kívánom hallani, mit mond róla,” szolt hozzám folyó évi majus' 15-ik napján Page' János úr; “Kolozsvár' várfalaink, bástyái, mint látom, naponként bontatnak le; mik belőlök fennállanak, úgy hallom, azok is idővel le fognak bontatni; azonban én e' várfalak körül gyakorta lovagolván, rajtok néhol feliratokat, címereket vettem észre, melyeket jelen és jövő korrall tudatni, megismertetni talán nem lenne érdektelen. Javaslom tehát: járjuk körül e' város' várfalait; én lerajzolom a' címereket; Kegyed másolja le a' feliratokat, 's az eredményről írjon aztán egy cikkelyt a' Társalkodóba.”

Illy javaslat — angol úrtól — megvallom, nem kissé lepett 's hatott meg; mert 1838ban és 1839-ben én magam szoltítottam vala feltebbeket, hogy írnök le a' Nemzeti Társalkodó'

számára Kolozsvárt minden tekintetben, egyik egyben, másik másban; ajánkozott is mindenik felszólított, megkért tag a' közös munkálódásra, de aztán valósággal csak egyik írt: az, ki a' “Kolozsvár' hölgyei” című cikkelyt dolgozta, melyet, midőn többet kaphatni nem reménytettem, múlt évi júliusban kiadtam, 's a' felosztásnál fogva rám eshető cikkely' kidolgozásával magam is felhagytam. És im, a' mit mi hazafiak, kolozsváriak megtenni elrestellénk: annak legalább némi részben teljesítésére most Angolország' egyik fia ébreszte, 's tetteleges segédelmét önként ajánlá.

Tudtam ugyan, mikép' három kolozsvári tanácsos: Pater Pál, idősb Pataki István, Gyergyai Pál, és városi jegyző Füzéri György, tanács' rendeléséből, még 1734-ben dolgoztak volt egy kis latin munkát Kolozsvárról, “Descriptio civitatis Claudiopolis” cím alatt, 's abban a' várfalakon, bástyákon és tornyokon akkor találtatott feliratokat is lejegyezték; emlékeztem, mikép' e' feliratokat kolozsvári catholicus professor Letavay Sándor a' Tudományos Gyűjtemény' valamelyik kötetében — 1818-ban az V-ikben — közre is bocsátotta; de tudtam azt is, hogy a' nevezett tanácsbeli urak' irománya soha sem nyomtatott ki, benne a' vár-, bástya- 's toronyfalakon mostan találtatott feliratok nem mind említvék, az említettek közül némelyek hibáson lejegyezték, a' címerek' leírásai pedig csaknem egészen mellőzték; emlékeztem arra is,

hogy a 'Letavay' közleménye szintolly fogyatkozásos és hibás mint a 'tauácsbeli urak' dolgozata, 's habár kinyomatott is, mindazáltal, mivel a 'Tudományos Gyűjtemény Erdélyben eleitől fogva kevesek által olvastatott, nálunk hijánosságában sem sokak előtt ismeretes. — Mindezek' tekintetéből Paget úr' javaslatát, mint olytat, mellynek kivitelével legalább némi hijánysokat kipótolhatunk, hibákat megigazíthatunk, tévelygéseket megczáfolhatunk és új ismereteket terjeszthetünk: helyesnek találtam 's örömmel fogadtam.

Most, tartván mind ketten attól, hogy azon várfalak, mellyek beszélgetésünk' pillanatában még fennállának, közelebbi napokban is omladékká, 's valamelly felíratok vagy czímerek velők együtt rommá válhatnak, elhatároztuk: várfalak körüli utunkat minél hamarább lehet megtenni. Május' 21-ikén vándorlásunkat el is kezdetük, 's vizsgálódásinkat ez nap

Monostorkaputól fogva a' hidútczai kapuig

folytattuk.

A' Monostorkapu feletti torony' belső Monostorútcza felőli oldalán, a' 'körtornác' délszakra eső lyuka felett ezen, alább megmagyarázandó jegyeket találtuk:

I R A O *

Ugyan ezen torony' külső Monostorútcza felőli oldalán pedig fenn Zsigmond király' czímerét egy négy részre osztott paizsban. Az első 's negyedik részben Magyarország' négy fő

*) Lásd melleklapon is az 1 szám alatti jegyeket. A' melleklapon levő jegyek, czímerek, a' Paget úr' jól talált rajza után lithographizáltattak.

folyó víz-, vagy mint némellyek magyarázzák, 4 kötelék- (fascia) czímere látható, második és harmadik részben a' cseh orosz lány. A' megdőlvé levő paizs' szegletére sisak van helyezve, strucz toll bokkrétával. Az egész mű szép; Paget úr, míg rajzolta, több ízben nyilatkoztatta csudálkozását rajta *).

Ezen czímeren alól, a' torony' északi ablaka felett ismét éppen azon alakú jegyek szemlélhetők, mellyek fennebb említvék.

Monostorkaputól a' Puskaporos Bástya felé vettük — kívül a' váron — utunkat. Mentünkben bétérvén azon telekre, melly közelebbi esztendőkbén áctanyául szolgált, ott a' várfalban két emlékkőre akadunk. Az egyikben tojásdad paizsban feljül C B betűk léteznek; alattok mindjárt a' Báthori család' czímere, tudniillik három farkas fog. A' paizst két felől két geniusok (telamones) tartják karjaikkal. Paizson alól következők ezen sorok:

D. O. M. ET POSTERITATI SACR
REGNANTE ILLVSTRMO PRINCIPE
DNO. CHR—TOPHORO. BATHORI
DE SOMLYO. VAIVODA. TRANNIÆ
ET. SICVL. COM — STEPHANO
WOLPHARD. PRIM. ET ANTONIO
FERENCZI. REGIO. IVDICIBVS
PVBLICIS CIVITTIS. EXPENSIS
FIEBAT. ANO. M. D. LXXXI. **)

Mig e' szavakat másolgattam, meg-megszállt a' gondolat: melly könnyen elenyésztethetők lennének az emberek közt divatozó teméntelen sok tévelygések, 's még is melly sokáig fenmaradnak, csak azért, mert restelljük valóság után nyomozódní, noha gyakran naponként szemünk előtt van, 's csupán néhány lépéssel kellene hozzája közelebb járulnunk, hogy rája ismerjünk.

*) Lásd a' 2dik szám alatti czímert.

**) Lásd a' 3dik szám alatti czímert és felíratot.

Midőn gróf Kemény József úr és én "Erdélyország' történetei' tára" első kötetét világ elébe bocsátottuk, 's benne Báthori Istvánt, Kristófot és Zsigmondot nem csak erdélyi vajdának hanem fejdelemnek is mondtuk: a' magyar academia' egyik tagja ellenünk kelt, 's bennünket hibáztatott, hogy a' három férfit fejdelemnek merészeltük nevezni; 's emlékezem, mi kép' még Kolozsvárat is találtatott akkor olyan, ki várva várta, mit felelendünk mentesgül; pedig arra alaposon felelni igen igen könnyű. Báthoriak' idejében hazánkban a' vajda 's fejdelem címek egyértelműek voltak; innen ők hol vajdának hol fejdelmeknek nevezettek, 's nem csak külön, hanem ugyanazon egy iró-mányban is. Az ezt bizonyító adatokból egész könyv telnek ki. De minek emlegetsem itt azokat? Ki még kételkedik iránta, járúljon ide emlékkövünkhöz 's önnön szemével fogja látni, hogy Báthori Kristóf rajta, a' csupán 9 sorú feliratban; fejdelemnek és vajdának is íralik egy-szersmind.

De íratik abban egyéb is, mi a' kolozsvári nép' egyik kedvelt regéjét merőben alaptalan-nak mutatja. — Hajdan — imilly rege forog kolozsváriak' ajkain, rájuk őseikről századokon keresztül leszállva — élt e' városban két leány; kik a' fonást nagyon szerették; inkább talán, mint némelly mostani városi lányaink; de nem is csuda ám, mert ők nem len- vagy kender-, hanem aranyfonal szálakat fontak, 's mellyik városi kisasszonyunk nem ülne most is örömet guzsaly alá vagy fonó kerék mellé, ha órsóját aranyfonallal tölthetné bé — kivált saját számára? — Jósziúségök azonban szorgalmukat sokkal feljül multa. Eladták fonalaikat, 's árából csupán kettedes ketten építették azon darab várfalat, melly szóban levő emlékkövünk' közelében két felől ma is fenn áll. — A' kolozsváriak sem voltak halátlanon irántok; emlékezetöket örökíteni kívánták, 's képeiket és órsóikat az ál-

talok emeltetett falba béhelyeztették. Mit tudni illik én fennebb Báthori czímernek állíték, az nem farkas fogakat képez, hanem az ő aranyfonaltól dagadozó órsóikat, 's az alakok, mellyek az ezeket befoglaló kört kezeikkel tartják, ismét nem geniusok, hanem az ő képeik.

De ha a' czímertudomány — heraldica — semmit sem szólana is, maga a' kövön levő felirat eléggé kimutatja, regénk' valótalanságát nyilván hirdetvén, hogy Báthori Kristóf' uralkodása alatt Wolphard István fő 's Ferenczi Antal király bírók' idejében 1581-ben várfal itt város' köz költségével építették; tehát nem a' regélt fonó lány' páréval. Azonban a' czímertudomány is regénk' ellen emeli szavát, 's felfogatja belőle azt is, mit a' felirat némileg fenhagyott; mert azt tanítja, hogy Báthori Kristófnak pecsétjén és pénzein is éppen azon családi czímer fordul elő, mi itt a' várfalon, sőt az a' Báthori Istvánéin és Zsigmondéin is, következésképpen, mik a' paizsban láthatók, azok három farkasfogát ábrázolnak, nem órsót; a' paizs körül két felől álló alakok pedig azt tartó geniusok, mellyek a' Báthoriak' némelly pénzein szárnyakkal is felruházták.

Kik Báthori Kristóf', István' és Zsigmond' czímerét csak egy vagy két pénzen, pecséten szemlélhették 's ott a' geniusokat más helyzetben látták mint itt, azoknak további magyarázatul szolgáljon még ez: a' geniusok Báthoriak' pecsétjein és pénzein is különbözőleg tűnnek fel, most szemben a' paizsszal, majd háttal azaz, néha szemben a' nézővel, mint itt is.

Midőn Puget urnak említém e' regét, 's érintém, mint czáfolja meg azt felirat és heraldica: "Költőinkre nézve kár" mondá jó ízűen nevetve, "mert ők használhaták vala anyagúl."

A' másik emlékkő — tovább a' Puskaporos Bástya felé — négy darabból szerkeztetett össze. A' legfelső I. Rákóczi György fejdelem'

családi czímerét és Erdély' három nemzetét mutatja egy nagy koronás paizsban, és egy kisebb koronázatlanban, melly amannak közepében van. A' kisebbik a' Rákóczi' családi' czímernek szentelve, 's ez egy koronás fejü sas kiterjesztett szárnyakkal, melly egyik lábával fél keréken áll, másikkal egy kardot tart felemelve. E' kis paizs körén kívül a' nagyban, Rákóczi' sassától balra (a' nézőnek) feljül látszik a' székely nemzeti czímer — a' nap; alól a' magyarok' vagy vármegyék' czímere — egy fejü sas, kiterjesztett szárnyakkal, és a' mi különös, koronázottan; jobb kézre ismét feljül a' székely czímer' másik alkatrésze — félhold; ezen alól a' szász nemzet' czímere — hét vár.

A' nagy paizsnak felette ezen számok láthatók:

1 6 4 1.

alatta hosszabb kőtáblán ime' szavak:

DEVS PROTECTOR —
 REGNANTE ILLVSTRISSIMO CELSIS —
 PRINCIPE D. D. *) GEORGIO RAK —
 DEI GRATIA TRANNÆ PRINCIPE —
 TIVM RERNI HVNGARIÆ DOMIN.
 ET SICVLORYM COMITE.

NEC NON.

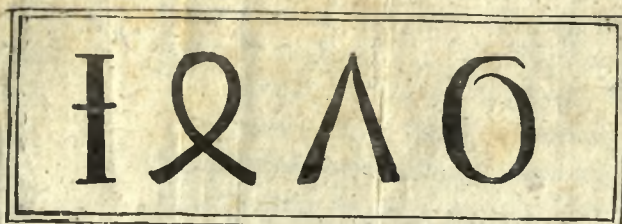
Itt rövidebb kövön cifra körben következik Kolozsvár' czímere, melly három bástya egy nyilt kapu felett, 's mellyet Kolozsvárratt lakó vagy megforduló olvasóm, ha tesszend, elég hiven ábrázolva szemlélhetend a' piaczi nagy kőoszlop' délszaki oldalában; a' városi czímeren alól ismét hosszabb kőtáblán e' sorok irvák, öszve függő értelemmel a' fennebbi szavakkal:

*) A' D. D. betűket a' tanácsbeli urak és Letavay irományaikban kihagyták; alább pedig valamint ez, úgy amazok is „Filstich“ név helyett „Flistich“et irtak hibáson

PRVDENTIBVS ET CIRCVMSPECTIS
 LAVRENTIO FILSTICH PRIMARIO,
 ET MICHAELE IO, REGIO, IVDICIBVS
 CIVITATIS COLOSVAR AERE, LA
 BOREQVE PVBLICO, RESTAVRATA.

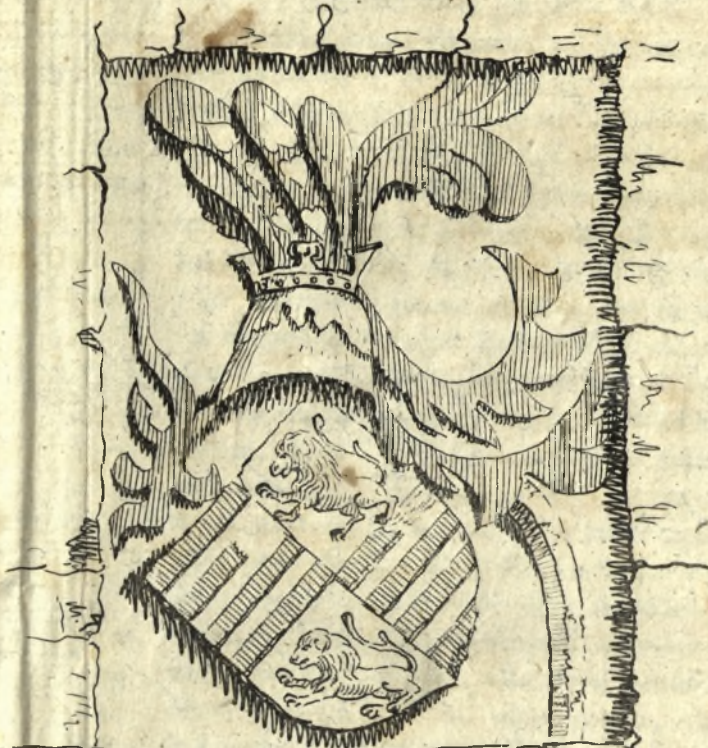
ANNO DNI. M. DC. XLI.
 — Midőn innen távozánk 's a' Puszkaporos Bástya: mellett — a' Szamos' hídján keresztül — haladánk el, kérdezé P a g e t ú r: “Valljon le fogják-e ezt is bontani?” 's feleletül “nem tudom”ot nyervén tölem, folytatá beszédét: “kár lenne lerontani; ez a' bástya, úgy látom, még sokáig fennállhat, 's itt e' szeglethelyen ártalmára semminek sincs; ellenben az új sétatértől nagyon érdekes a' kinézés rája, mint a' hajdon kor' egyik tisztos góthszerű maradványára.” — Helyeslém észrevételét; 's későbbben úgy hallám, hogy e' bástyát nem is szándékoznak lerontani, hanem inkább fentartani, 's mivel részint éppen az új sétatér' tekintetéből, tehát ahhoz czélszerűen alkalmazva. — Fedelét leszedik, kőtornáczába köröskörül ülő helyeket készítenek — zenészek' számára, hogy ezek ünnepi napok' alkalmival mulattassák onnan feljükről az itt alatt sétáló, lovagló, 's kocsikázó sokaságot. — Ha e' szándék igaz és valósuland, úgy a' Puszkaporos Bástya — hajdon kori érdekessége nem csak el nem enyészettvén hanem a' lehetőségig minden tekintetben meghagyatván, 's az új érdek csak hozzája járulván — többféle élvezetet nyújtó ponttá váland. Mi messze zengend el róla a' muzsikahang! Melly szép lesz tornáczából a' kilátás fel és alá Szamosunk' kies völgyére, a' szőlő 's gyümölcsfákkal diszlő közel hegyekre, a' távolban emelkedő havasokra! Mennyi gondolat támadhatand a' multat és jelent ismerő, 's a' kettőt egymással öszvehasonlítani szerető komolyabb sétáló' lelkében, midőn mellette andalgván el, látni fogja, hogy a' tornác, melly várvédő viétek' számára készítettett volt egykor, zenekar'

1. sk.

A Monostor-kapu feletti tornyon.

2. sk.

A Monostor-kapu feletti tornyon.

3. sk.

D · O · M · E · T · P · O · E · R · T · A · T · S · A · C · R ·
 R · E · G · N · A · T · I · E · V · S · T · R · O · P · R · I · N · C · E ·
 D · N · O · C · R · I · T · O · H · O · B · A · O · R · I ·
 D · E · S · O · L · Y · O · M · I · V · O · A · T · A · N · N · I · A ·
 E · T · S · I · C · L · C · M · S · T · E · P · H · A · N · O ·
 W · O · P · H · A · D · P · R · I · M · E · T · A · N · O ·
 F · E · R · E · C · I · R · E · G · O · I · N · D · C · B · V · S ·
 P · U · B · L · I · C · S · C · V · T · I · S · E · X · E · N · S · I · S ·
 F · I · E · B · A · T · A · N · O · M · D · L · X · X · I ·

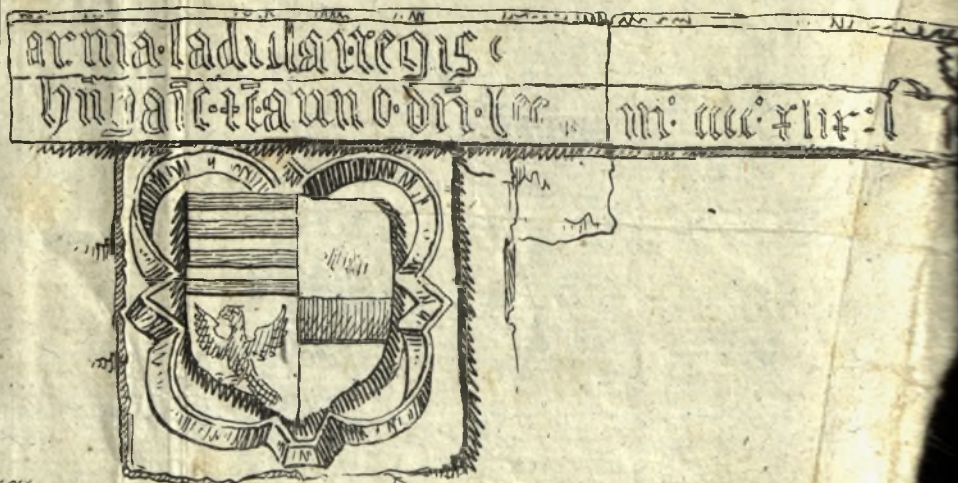
A Monostor-kapu s Puszkapores Bástya
 köztötti vár falban.

4. sk.

A Híd-kapu előtti híd oldalában.

5. sk.

A Közep-kapu feletti tornyon.

helyévé változtathatott által, 's honnan régen ágyuk dörögtek le, elrémíteni az agyarkodó el-
lenséget, onnan édes zenehangok ömlenek le,
gyönyörködtetni a' mulatozva hullámzó népet!

Az Ó-vár' éjszaki falai tűnének előnkbe. —
II. János választott magyar király' 1568-beli
határozatából, melly a' kolozsvári magyar és szász
lakosok' egymással versengését igazítja el, úgy
látszik, hogy az Ó-várból éjszak felé egykapun
kívül még két kis ajtó nyílt akkor, felső és al-
só. János a' felső kis ajtót örökre bérakadni pa-
rancsolá, 's csak az alsót hagyatá meg, melly
a' szent Ferencz' szerzetebeli barátok' klastro-
ma' irányában volt. Beszélgeténk ezen ajtókról,
nézegetők a' várfalakat, 's így jutánk a' Hid-
kapu előtt Szamos felébe épített új kőhídhöz.
Ennek alsó oldalában levő egyik kőről Pa-
get úr következő jegyeket másola 's rajzola le.

A' kő, mellybe ezek vésvék, a' bástyás Hid-
kapunak nem régen lebontott előkapuja' Hídel-
ve felőli homlokzatában volt, 's onnan tétetett
által ide. Lapjáról a' szokatlan alakú jegyek —
nagyok 's földhöz közel levén — mindennek e-
léggé szemibe ötlöttek; de közönségesen nem is-
mertettek és megmagyarázhatatlanoknak tartat-
tak; sőt mintha hieroglyphák volnának azoknak
tartatnak általjában most is. Kik tudják vagy
hallották, hogy hazánkat géta-dákok, góthok,
gepidák is lakták valaha, azok e' nemzetek' vala-
mellyiké' betűjinek gondolják lenni; legtöbben
vannak, kik dák betűknek vélik, 's éppen a'
Decebalus' idejéből valóknak.

Decebalus, a' dákok' legnevezetesb és utol-
só királya Krisztus' születése után főkép' 1 szá-
zadban uralkodott Daciában, mellynek Erdély fő

*) E' jegyek a' mellékclapon 4ik sz. alatt hívebben
adotnak czíftaságaikkal együtt.

részét tette, 's előbb dicsőséggel: mert Róma'
urát, Domitianus császárt arra tudta kényszeríte-
ni, hogy neki esztendőnként adót fizetett, ha
bár tiszteletdíj' nevezete alatt is. Trajanus fé-
nyesen bosszúlta meg a' római birodalom' ény-
nyire meggyaláztatását. Ő 98-ban jutott a' csá-
szári székre, 's már két esztendő múlva—100-
ban — őszszel derék hadserget indított meg szemé-
lyesen Decebalus ellen. A' telet Duna mellett
töltötte. Tavasszal megnyitotta nagy hadvezéri
ügyességgel táborozását, meggyőzte véres har-
czokban a' dákok' büszke királyát, 's elfoglalta
annak főlakvárosát, Zarmizegethusát is, melly
hazánkban Háczeg' gyönyörű völgyében fekütt.
Decebalus békességet kért a' győzedelmestől, meg
is nyerte, de terhes és lealázó feltételek alatt.
Kénytelenítetett Trajanus eleibe menni, fegy-
verét, koronáját előtte letenni, lábaihoz borúl-
ni 's hódolását e' képpen bizonyítani. Ezen ki-
vül egy dák követségnek kellett Rómába utaz-
ni, hogy ott a' senatus előtt térdre hullva 's
fegyverét lerakva a' békekötés' megerősítéséért
könyörödjön.

Az illy alapokon nyugvó béke nem tart-
hatott sokáig. Decebalus sértegetni kezdette an-
nak pontjait, 's Trajanus ismét háborut indít-
ott ellene. Amaz ismervén az őt fenyegető ve-
szély' nagyságát, minden nemű módot megki-
sértett, hogy attól megmenekedhessék. Köve-
teket küldött Trajanushoz a' béke' fenmaradá-
sát eszközteni; de olly feltétel szabatott elébe,
mellynél súlyosabbat teljes meggyőzete után
sem várhatott. Felbérlett orgyilkosokat bocsátott
a' császár' táberába, kik őt megöljék; de azok
felfedeztettek, 's mindnyájan kivégeztettek. Bé-
kéről alkudozás' színe alatt közel csalta táborá-
hoz, 's ott elfogatta Trajanus' egyik legderekkab
alvezérét 's barátját Longinust, 's azt hitte, en-
nek visszakaphatásáért minden kívánatára rá ál-
land amaz; de Longinus megírta császáranak:
érette semmit se aggódjék, hanem elintézzet

hadtervét feltartóztathatlanul hajtsa végre; 's hogy a' császárt minden aggodalomtól megmentse, irása' elküldése után magát méreggel megölte. Most nem maradt egyéb hátra mint harcz 's ez elkezdődött. Decebalus több csatavesztés után elvégre vissza nyomatott Erdélybe, birodalma' közép pontjára, 's midőn itt is meggyőzetett: nehogy élve elfogattassék, 's Trajanus' diadalmi jeléül Rómába hurczoltassék, öszveomlott birodalma' romjain 106 körül fegyverét önnön szívébe dőfte, 's a' dákföld utolsó királya' szívverével nedvesítve ment által rómaiak' birtokába.

Némelly régibb történetíróink, talán szohagyomány után, azt beszélik: Decebalus éppen Hídkapu előtt ölte meg magát; innen többen úgy vélekednek, hogy e' helyen, hol most Kolozsvár fekszik, már ő elkezdett volt várost építtetni a' Domitianustól kapott kézmivesek' és művészek' segítségével, 's ő vésette az említett előkapura is ama' jegyeket; vagy pedig honfiai tétették oda, az ő itt történt szerencsétlen halála' emlékezetére; azonban mit jelentsenek a' jegyek, mellyek gyanítólág dák betűk, ma már megfejteni nem lehet; mert a' dák nemzet' kihaltával (?), annak betűji is elenyésztek.

Ezen helytelen vélemény' divatozása azt mutatja, hogy az oklevéltudomány — diplomatica — nálunk nagyon el volt és van hanyagolva; mert diplomaticusok előtt ama' jegyek, mellyek nem egyebek mint arab számok, eléggé ismeretesek és könnyen megmagyarázhatók. — Meglehet, némelly olvasóm kissé kételkedik állításomban, mivel ismervén az arab számokat, ezeket a' jegyekhez nem látja hasonlóknak; de kétkedése reméllem eloszland, mihelyt olvasni fogja a' következő néhány sormegjegyzést.

Azon számjegyek, mellyek araboknak v. arabjaiaknak neveztetnek, nagyon régiek. Már Pythagoras is ismerte, használta — kétségkívül napkeletről kapván őket — de szokásba Európá-

ban még is az arabok hozták, 's ezért mondatnak arab számoknak. Spanyolországból 13-dik században jöttek legelőször mathematicai tartalmu könyvekben forgásba. 14dik században átvitettek az oklevelekbe; 15dikben már gyakrabban használtattak; 16dikben még gyakrabban, de köz divatuakká csak a' 17dik század' közepe tájatt lettek. Azonban alakjaik világért sem olyanok voltak, millyenek ma, 's 16dik század előtt nem vergődhetek állandó alakra. Különösön a' 2, 4, 5, 7 egészen különböztek mostani figurájtól. Bémutatnám itt régi alakjaikat, ha hírlapnyomó intézetünkben találtatnának; de mivel nem találtatnak, csak azt tudatom: hogy azon géta-dák, góth, gepida, 's isten tudja még mi féle betűknek vélt jegyek, mellyek ez előtt a' Hídkapu' előkapuja' homlokzatában voltak, 's most a' Hídkapu előtti hid' oldalában vannak, — mint fennebb is említém — arab számok, 's ezt jelentik:

1 4 7 7.

A' Monostorkapu feletti tornyon levő két rendbeli jegyek pedig hasonlólág arab számok, 's ezt teszik:

1 4 7 6.

(Folytatása közelebből)

Nagy ajtai Kovács István.

A' zsidók' száma.

Dávid és Salamon királyok' idejében a' zsidók' száma 4,000,000-ra ment. — A' mai időben valamennyire megkevesedett ezen nép' száma, és most csak 3,166,603ra megy, és imígy van ide 's tova elszórva: Franciaországban van 660,000; Bajorországban 53,402; Szászországban 13,000; Hannoverában 6,100; Vürtember-

gában 9,068; Bádenben 16,930; Chur-Hassziában 5170; a' hassziai nagyhercegségben 14,982; Németország' egyéb státusaiban 18,248; Ménusi Frankfurthban 5,200; Lübekben 400; Hamburgban 8,000; az ausztriai státusokban ide értvén Magyar és Erdélyországokat is 453,545; Burkusországban 154,908; Lengyelország. 230,000; Krakóban 7,300; Nagybritanniában 12,000; Német-Alföldön 80,000; Svécziában és Dániában 6000; Helvéciában 1970; Olaszországban 36,000; a' jóniai szigeteken 7000; az európai Török birodalomban 321,000; Ázsiában 138,000; Áfrikában (ide számítván a' marokkói zsidóságot is, melynek száma 300,000 lélekre megy) vagy 504,000: Amérikában 5700; Déli Indiában vagy Ausztráliában 50. — Sem Spanyolországban, sem Portugáliában nincsenek többé zsidók; Svéczia is csak most, nem régen fogadta be őket. Braziliában 1823ban kiadott decretum által fogadtattak be. Az ausztriai státusokban némelly jusokkal is bírnak. Angliában soha sem volt jó dolgok. Muszkaországban megszenvedtetnek ugyan, de kemény vigyázat alatt. Galicziában úri módon élnek. Végére a' Német szövetséges státusokban, Német-Alföldön, Burkus és Franciaországokban éppen olyan jusokkal bírnak, mint a' többi polgárok. —

Közli

Sámuel Jákob,

Nagy goroszlói főhaszonbérő izraelita.

Literaturai jelentés.

Szebenben egyszerre jelent meg az „Unterhaltungen aus der Geschichte Siebenbürgens“ VII és VIII dik füzete, vagy második kötete I és II dik füzete, következő czimlappal: „Unterhaltungen aus der Geschichte Siebenbürgens.“ — Von J. H. Benigni v. Mildenberg. Zweiter Band. Hermannstadt, 1840. W. H. Thierry'sche

Buch- und Kunsthandlung, Gedr. bei Georg v. Closius.“ 8r. 96 l. — Foglalatja: Bela IV 1235 — 1270. Stephan V. 1270 — 1272. — Ladislaus IV, der Kumaner 1272 — 1290. — Andreas III, der Venezianer 1290 — 1300. — Kampf um die Krone bis zur Thronbesteigung Carl Roberts. — Wenzel von Böhmen. — Otto von Baiern 1301 — 1309. — Karl Robert 1309 — 1342. — Ára egy füzetnek 12 kr. pengőben.

A' Brassóban megjelenő „Siebenbürger Wochenblatt“ politikai hírlap' és „Satellit“ 's „Blätter für Geist, Gemüth und Vaterlandskunde“ című melléklapok' szerkesztősége folyó évi június' 25ik napján kiadott értesítőjében azt jelentette vala, hogy július' 1 napjától fogva az említett lapokkal kapcsolatban egy időszakimulattató írást is adand ki ezen czim alatt: „Stundenblumen der Gegenwart“, mely a' jelen kor' izlése szerint dolgozott, nagyobb terjedelmű, vagy eredeti 's fordított, vagy a' legújabb 's kevésbé ismeretes munkákból kölcsönözendő, legérdekesebb novellák- és beszélyek' gyűjteménye leend. Belőle minden hónapban egy 4 ivnyi füzet jelenendik meg, zsebrétben (in Taschenformat); legfinomabb fejtérvelinen, szép betűkkel nyomtatva, 's fejtér borítékkal. Minden három füzet egy kötetkét teend, izletes színes borítékot nyerve. Ki mind a' „Siebenbürger Wochenblatt“ hírlapra, mind a' „Stundenblumen der Gegenwart“ mulattatóra előfizetend: az ezen utolsó' félévi 6 füzetét — borítékkal és bérmentes postán elszállítatással együtt — 1 pengő forintért, 's 20 krajczárért, boríték 's bérmentes elszállítatás nélkül 1. p. forintért fogja kapni. Kik csupán a' „Stundenblumen der Gegenwart“ ot kívánandják vitetni: azok annak félévi füzeteit borítékkal és bérmentes elszállítatással együtt 2 ezüst forint és 20 kr., boríték 's szállítatás nélkül 2 ez. forintért kapandják.

Ezen értesítés' következésében közelebből

érkezék hozzánk a „Stundenblumen der Gegenwart“ legelső füzete, mely Brassóban, oda való könyvnyomtató Gött János' műhelyében és költségén e' czímmel jelent meg: „Stundenblumen der Gegenwart. Eine Sammlung anziehender Novellen und Erzählungen in Geschmacke der Zeit. Herausgegeben von der Redaction des Siebenbürger Wochenblattes. I. Band. I. Heft. Kronstadt, 1840. Druck und Verlag von Johann Gött.“ Előre jelentett rétbén 115 l.

Tartalma: Der Philosoph und seine Gehirnkugel als Danaidenfasz und Bienenstock. Eine Zueignung für den Leser. Von Johann Friedrich Geltch — Ein Wort, eine Frau. Von Paria. — Erkenntnisse einer Eingekerkerten. (Nach dem Französischen.) — Das Schwurgericht. Novelle von Robert Otto.

Ha e' füzetke' borítékán és címlapján a Brassó's Gött nevet nem látnók, azt hinnők, hogy nem Erdélyben, hanem Németország' valamelyik első rendü műhelyében adatott ki. Mi Gött Jánost már máskor is érdemlett dicsérettel említettük, azzal említjük most is. „Stundenblumen“ei első kötete olly csinos és szép mind papirosára, mind nyomtatására, 's mind borítékára nézve, hogy Németország' hasonló műnyomatványival bátran mérkőzhetik; hazánknak pedig a' következő füzetekkel együtt, ha azok is illy csinosan jelendenek meg, mit hiszünk, typographiai tekintetben diszére váland.

Szerkesztőség.

Az erdélyi selyemtenyésztés' ügyében.

A' N. Társalkodó' folyó másod félévi má-

sodik számában tett selyemgyár iránti felszólítás' következtében ez máj napig — augusztus' 3-dikáig — csak tizenegy részvényes találtatott; a' tizenkettődik a' Casino' választottságához e' követhető sorokat intézte:

„Nem tudom csudálkozom vagy sajnálkozom, hogy az olly sokszor és teljes meggyőződhetőségig jóváltott selyemtenyésztetés' folyamatra hozhatására 's idővel virágozhatására, okvetetlenül szükséges filanda' felállítására Erdélyország' fővárosában, a' fizetendő summa' csekély volta mellett is, 20 részvényes nem találtatva, arra újság (lap') útján kelle részvényeseket keresni; 's még inkább fogok csudálkozni, midőn értesítetni fogok az aránt, hogy a' meghívó újság' vétele után 10 nappal tett részvényességi ajánlatom el nem késett. Nagy Enyed 20-dik julii 1840.“

Szerkesztőségi figyelmeztetés.

Gyakran érkezvén hozzánk, N. Társalkodóba szánt olly cikkelyek és darabok, melyek' íróji vagy fordítóji magokat megnevezni elmulatják; szükségesnek láttuk nyilván kijelenteni: mivel nekünk több okokból tudnunk kell, kitől származott legyen minden általunk sajtó alá bocsátandó iromány; csak az ollyant adandhatjuk 's adandjuk ki, mellynek dolgozója vagy fordítója nevét velünk tudatni fogja. Azonban, ha valaki mind olvasó közönségünk, mind mások előtt nevezetlenül és ismeretlenül kíván maradni, ezt levelében adja értésünkre, 's kívánsága részünkről teljesülve leend.

Szerkesztőség.